

»Činio bih to ponovno!«

● Zašto svjedoci šute? ● Slavije i pečenje nakon »prekrštanja« ● Od argentinskog predsjednika o. Vlahi visoko državno odličje ● Vaše Veličanstvo - franjevac!

RAZGOVOR S FRANJEVCEM O. VLAHOM MARGARETIĆEM KOJI JE »PREKRŠTAVAO« PRAVOSLAVCE U NDH

GK: O. Margaretiću, proveli ste više od pola života u tuzini, a sada ste, ipak, ponovno na svome. Jeste li vjerovali da će taj dan doći?

O. Margaretić: Nikada me ta vjera i nada u povratak svojoj zemlji nije napuštala. U ovih četrdeset i više godina ta je misao i želja svakodnevno živjela u meni. Pazite, to je bila nada protiv svake nade, jer ja sam nosio biljeg »zločinca« i »nepoželjne osobe« za dosadašnje vlasti. Vjerujte, teško je to cijeli život nositi, a nemate nikakvih mogućnosti dokazati istinu. Zato sam sada sretan što imam prigodu javnosti reći istinu o sebi i zbivanjima u kojima sam bio sudionik.

GK: Što se s Vama i u Vama događalo kad ste stigli?

O. Margaretić: Hm, prestrošan je moj rječnik i na to Vam ne mogu odgovoriti. No, samo ću Vam reći: kad sam iz Dubrovnika preko Zarkovice stigao na vrh brda koje se zove, Brgat, i odatle izdaleka ugledao Rijeku Dubrovačku, gdje sam odrastao, proveo djetinjstvo, morao sam iz sveg glasa zapjevati »Lijepu našu«, jer se u meni toliko toga skupilo i to je moralo izići iz mene. No vjerujem da u takvim trenucima može bilo tko sačuvati hladnokrvnost i, stoga, suze nisu nikakav dokaz slabosti.

● 45 godina zločinac

GK: Tamo ste proveli djetinjstvo. Kako je i gdje započelo Vaše ovozemaljsko putovanje?

O. Margaretić: Rođen sam u Pakoštanima 1913., franjevačko sjemenište počinje sam na otoku Baditi kod Korčule i u Dubrovniku, a teologiju u Markarskoj i mjestu Pescia u Italiji. Zaređen sam za svećenika 27. lipnja 1937., a mladu misu sam slavio u vatikanskoj bazilici sv. Petra i Pavla. Studirao sam poslije talijanski i hrvatsku književnost. Godine 1944. poglavari su me poslali u Beč, na studij nje-mačkog. Iz Austrije sam otišao u Argentinu u ispo-moć našim misionarima i tamo sam ostao sve do danas. U međuvremenu sam proglašen, kao što sam već rekao, za zločinca.

GK: Na temelju čega ste tako teško optuženi?

O. Margaretić: Optužen sam zbog tzv. »nasilnog prekrštanja« Srba u NDH.

GK: Da, slika iz slavenskog sećanja Mikleusa iz 1941. na kojoj ste i Vi, objavljuje se redovito u gotovo svim knjigama, feljtonima i napisima u kojima se optužuje Vatikan i Katolička Crkva za zločin zločin nad Srbima u NDH. Recite nam nešto o toj optužbi — slič.

O. Margaretić: Slika pokazuje kako primam pravoslavne vjernike nakon mise na Božić 1941. u Mikleusu u Katoličku Crkvu. Dakle nije riječ ni o kakvom »prekrštanju« ili »oš gore »pristili«, kako to pojedini zlonamjernici ispušću iz neznanja i klevete. Mještani su pismeno izrazili želju da netko od katoličkih svećenika dođe u njihovo selo i primi ih u Katoličku Crkvu. Ja sam došao, tjedan dana ih katehizirao i ispunio im njihovu želju. Nakon toga čina sve je završeno slavljem: bilo je pečenja, ljudi su zaplesali itd. Meni su ti ljudi dolazili, zahvaljivali i poklinali neke sitne darove kao npr. cigarete i sl. Nema govora o nekakvoj prisili; k njima sam došao sam, bez jednog jedinog

Prvi posjet nakon 30, 40 ili 45 godina hrvatskoj domovini naših iseljenika u novoj demokratskoj Hrvatskoj nije više novinska senzacija. Nakon rušenja ideoloških mjerila da li se netko smije ili ne smije vratiti na rodnu grudu — sve ih veći broj posjećuje »lijepu našu«. No, odgovor na pitanja — kakav je osjećaj tih ljudi, koja im sjećanja naviru i što proživljavaju u trenucima kad stupe na svoje hrvatsko tlo i ugledaju rodni zavičaj nakon gotovo pola stoljeća — ostaje skriven od javnosti. Ne samo da je teško nego je i nemoguće to izraziti i opisati jer to može najbolje razumjeti samo onaj tko to proživljava. Jedan od njih je i franjevac o. Vlaho Margaretić, član Zadarske franjevačke provincije, koji je iz daleke Argentine prvi put nakon rata doputovao u Hrvatsku. Razgovor s tim još uvijek okretnim i krepkim sedamdeset sedmogodišnjakom, kojega su poslijeratne komunističke vlasti proglasile »zločincem« zbog »prekrštanja« Srba u NDH, svakako je zanimljiv. Odmah je pristao na razgovor za Glas Koncila, pa novine, kako je sam istaknuo, koje su mu često bile jedina neprekinuta nit s domovinom.

ofila Veličica da mu pošalje kojeg misionara. Provincijal me upitao, a ja sam pristao.

GK: Znači, pismene molbe tih pravoslavnih vjernika negdje bi trebale biti sačuvane?

O. Margaretić: Svakako. GK: I što je bilo dalje? O. Margaretić: Došao bih u to selo, svaki dan tijekom tjedna imao bih s njima sastanak i neku vrstu vjeronauka i obično u nedjelju nakon mise obavljaj prijelaz.

GK: Znali ste iz kojih su pobuda došli?

O. Margaretić: Pa to je svima bilo jasno od samog početka. Znao sam da to ne čine iz nekakve poboz-

GK: Nakon rata kad je nova vlast pošto-pošto nastojala okriviti Katoličku Crkvu, iznad Vaše slike u Mikleusu stavljali su naslov: »Vuk u janjećoj koži.« Zašto nitko od »prekrištenih« nije iznio istinu?

O. Margaretić: To je donekle razumljivo jer su se ljudi vjerojatno bojali. Međutim, začuduje me i boli me što to poslije nije netko od njih učinio. Danas se, koliko uspijevam vratiti političke prilike u Hrvatskiju, teško to može očekivati od tih svjedoka, ako ih uspeće još ima živih. Zalopne je to, ali tvrdim: Katolička Crkva nije im bila povjereni neprijatelj, niti je to sada. Ako to jednostavno ne žele prihvatiti, onda mi jedino preostaje da se molim za njih.

● »Prekrštanje« bez popisa i potvrda

GK: Po Vašoj procjeni, koliko ste pravoslavnih vjernika primili u to doba u Katoličku Crkvu?

O. Margaretić: Kažem Vam, nisam vodio nikakav popis. Nakon primitka, slao sam ih u župne urede ili općine da se upišu kao katolici. Nisam im davao nikakve potvrde, rekao sam im samo da se pozovu na mene. Po mojim procjenama u Mikleusu, Čepinu i Markušici bilo ih je oko 300. Ustaškoj je propagandi to, dakako, dotro došlo, pa je netko sve to, ako ne griješim, snimio na filmsku vrpču. Još samo nešto gleda »prisile«. Na molbu pravoslavnih obitelji stigao sam i u Ostrovo, nedaleko Vukovara. Međutim, oni su se predomisli i ja sam otišao dalje.

GK: Sjećate li se nekog zanimljivog detalja?

O. Margaretić: Davno je to bilo, ali sjećam se jednog Ciganina u Čepinu koji mi je na moj upit zašto želi postati član Katoličke Crkve odgovorio: »E, Vaše Veličanstvo (umjesto velečasni), pa nastradat će moja ciganska sirotinja!«

GK: Što mislite, zašto se te klevete stalno ponavljaju do danas?

O. Margaretić: Rekao sam Vam, ispočetka su to bila komunistički, a danas velikosrpski nasrtaji. Odgovorno pred javnošću izjavljujem da sam spreman suočiti se sa njima i dokazati neopozvornost kleveta na moju osobu. Poradi istine i mirnog suživota neka prestanu napadati Katoličku Crkvu, njezine svećenike i cijeli hrvatski narod jer protivno čine zlo sebi. Ne želi dobro svome narodu onaj tko ga odgaja u mržnji prema drugome!

● Vidjeti Hrvatsku i smireno umrijeti

GK: Recite nam nešto o Vašem djelovanju u Argentini.

O. Margaretić: Radim sa još osmoricom hrvatskih franjevaca, koje tamošnjih vjernici neizmerno cijene i vole. I ne samo oni: imamo i punu podršku i zaljubljenosti vlasti. Kad smo ove godine na Petrovo slavili 60. obljetnicu djelovanja hrvatskih franjevaca u Argentini, posjetio nas je sam argentinski predsjednik dr. Saul Menen. Tjekom svečanosti »stisnu« smo podigli argentinsku i hrvatsku zastavu na jarbol. Dodijelio mi je visoko državno odličje, koje je zapravo zahvala svim našim članovima koji djeluju u dvije župe, u Saens Pena i Jose Ingenieros. U Saens Pena imamo i pučku školu sa 350 daka.

GK: Koliko ima približno Hrvata u Argentini? O. Margaretić: Negdje oko 150.000 i stvarno uživaju velik ugled. Kad nekoga tko poznaje i komunicira s Hrvatima upitate što misli o njima, on će vam odgovoriti: »To je narod koji voli Boga, domovinu i obitelj.«

GK: Naši čitatelji će Vam sigurno biti zahvalni za ovaj razgovor, pa im recite nešto na rastanku, jer dok ove retnke budu čitali, Vi ćete već biti daleko u Argentini. Vjerujem, bit ćete im ipak blizu.

O. Margaretić: Budimo ponesni na našu povijest i čuvajmo ovu slobodu jer ne bih nikome htio da novno doživi one trenutke prije tri godine kad sam iz Trsta gledao istarsku obalu, a nisam smio dalje. To strašno boli! Ne bih huo da više ijedan Hrvat poželi, samo sa broda izdaleka vidjeti našu obalu, kao što sam ja to godinama želio. Volimo i ne dajmo Hrvatsku i gradimo sretniju sutrašnjicu za sve koji žive u njoj.

Završetak je to razgovora sa čovjekom sada već, glasućama kilometara udaljenog od Hrvatske i koji ju je, slikovito rečeno, došao vidjeti i — smireno umrijeti.

Tomislav Vuković

Argentinski predsjednik dr. Saul Menen (drugi s lijeva) govori pošto je o. Margaretiću (drugi zdesna) uručio visoko državno odličje

voinika, kako se to često prđmeće. Cak, štoviše, samo jednom je u Čepinu kod Osijske podalje stajao jedan ustaški vojnik i mirno gledao, a ja sam ga zemolio da se udalji, što je on i učinio.

● »Spašavao sam ljude«

GK: Dobro, kako ste Vi dospjeli do Slavonije?

O. Margaretić: Skupine pravoslavaca pisale su dakovačkom biskupu Antunu Akšamoviću da im pošalje svećenika zbog prijelaza u Katoličku Crkvu. Kako on nije imao dovoljno svećenika, zamolio je našeg tadašnjeg provincijala o. Te-

nosti ili uvjerenja nego jer su se bojali progona ondanih vlasti. To su mi oni sami govorili! Zato sam nastojao ne povrijediti njihove osjećaje. Ne samo da nisam nikoga od njih pćznavao nego ih uopće n'sam niti brojio — što god je htio toga dana, bez obzira da li je bio na tjednoj pouci ili ne, ja sam ga primio u Katoličku Crkvu. To sam radio svjesno i po savjesti da tim ljudima činim dobro. Slušajte, znao sam da se progone i zar sam pilatovski trebao oprati ruke od svega. Ne samo da sam po svojoj svećeničkoj savjesti morao to učiniti nego bih to učinio ponovno kadgod bi me netko u takvoj situaciji zamolio, jer spašavao sam ljude!